

August - Septembrie 1983. Anul XII. Nr. 134 - 135.

Români din toate țările, uniți-vă în cuget și simțiri!

EUROPA ȘI NEAMUL ROMANESC

FOAIA MISCARII ROMÂNE PENTRU UNITATEA EUROPEI

DRAMA ARDEALULUI DIN 1940

Luminoasa lună a lui august, al cărei soare strălucește peste strugurii ce se aduc spre binecuvântare și în care sufletul nostru face popas la praznicul Preacuratei, aduce în fiecare an aminte de dramatica veste a unui crainic care, printre lacrimi, cu vocea tremurândă, abia a mai putut să spună: Ne-au luat Ardealul !

La numai câteva zile după odiosul dictat de la Viena din 30 august 1940, care a rupt cu violență nord - vestul României Mari, ziarul Universul publica un înflăcărat articol al patriotului Emil Isac, expresie vie a simțirii întregului Neam Românesc.

Inspiratul scriitor constata că «Ardealul, pe care l-a îmbrățișat cu iubire de mamă țara celor șapte fântâni de aur, se întreba cu glasul ciocârliei: poate iar să se întunece cerul de blesteme? să îngenuncheze desnădăjduit moșneagul care și-a pierdut toate odoarele, și în poarta bisericuțelor de lemn să bată braț de dușman, ca să cadă icoanele strămoșești de pe pereți, să se frângă prapurii pe care i-a purtat rugăciunea credinței și altarul să-l năruie fame-nii?»

Soldat honvez păzește mormântul de la Ip, pentru ca Românii să nu pună flori la martirii lor

La asemenea sfâșietoare întrebări, tot el răspundea, dând glas unei convingeri ancestrale: «... nu se vor răsturna în spaimă turlele, căci noi, Ardelenii, suntem Români, am fost și rămânem Români.

...Nu ne sunt de vândut pământurile, nu ne sunt de jertfit hotarele și cântecele, nu dăm florile, rîurile, sfaturile uncheșilor noștri și rugăciunile bunicelor noastre. Căci am putut fi nenorociți, am putut fi înșelați, chinuiți, am putut fi săraci în bogăția noastră, dar și când am fost slugi, am fost stăpâni pe credința noastră și când ne-am făcut stăpâni, am uitat slugilor noastre rele, dar n-am știut și nu știm să dăm ce este mai marea noastră avuție: sufletul nostru ardelean.

Ardealul își iubește mama și nu vrea o alta vitregă, căci nu vrem să fim decât copiii mamei noastre și părinții străini nu ne vor îndulci niciodată!»

Aceste cuvinte găsesc un ecou deosebit și-n sufletul românesc de astăzi, ce află că aceiași răuvoitori încearcă să întindă din nou mâna lor ucigașă asupra Transilvaniei noastre.

În anii ocupației ce au urmat dictatului de la Viena, pământul strămoșesc al Transilvaniei a devenit și mai scump, căci i-a fost dat să adauge la racla martirilor din veac suferința, jalea, sângele și moaștele unui impresionant număr de noi martiri; copiii ce abia vedeau lumina zilei, tineri ce abia începeau să se bucure de viață, bărbați și femei, în floarea vârstei sau încărunțiți de vreme, fără nici-o vină, fără nici-un motiv, fără nici-o explicație, au fost schingiuiți cu sălbăticie și dați morții pentru simplul fapt că erau și se mărturiseau Români. Casele lor au fost pângărite, lăcașurile de rugă profanate, dar pământul lor a primit o nouă consacrare românească, căci martirii de la Ip, Tresnea și din multe alte localități strigă și din morminte că Transilvania este pământ românesc pentru totdeauna.

Ei îndeamnă pe fiii Neamului nostru de astăzi, oriunde s-ar afla, să strige în patru vânturi acest adevăr de netăgăduit și să convingă întreaga lume că nelegiuita dramă din 1940 nu poate și nu trebuie să fie repetată.

TABEL NOMINAL cuprinzând Români masacrați de bandele hortyste în satul Ip, la 14 septembrie 1940.

Familia Crișan Gheorghe		14. Bocean Maria	30 ani
1. Crișan Gheorghe sen.	48 ani	15. Bocean Dumitru	5 ani
2. Crișan Floare	42 ani	16. Bocean Maria	3 ani
3. Crișan Gheorghe fiu	19 ani	Familia Medeșan Vasile	
4. Crișan Ioan	4 ani	17. Medeșan Vasile	49 ani
Familia Sârbu Ana		18. Medeșan Iosif fiu	20 ani
5. Sârbu Ana	51 ani	19. Medeșan Leotina	8 ani
6. Sârbu Victor fiu	20 ani	Familia Crișan Dumitru	
Familia Boceanu Ana		20. Crișan Dumitru	32 ani
7. V. Boceanu Ana	58 ani	21. Crișan Floare	28 ani
8. Boceanu Vasile fiu	35 ani	22. Crișan Ioan fiu	15 ani
9. Bocean Ana	21 ani	23. V. Crișan Maria	65 ani
10. Boceanu Floare	19 ani	Familia Crișan Gavril	
Familia Bocean Ioan		24. Crișan Gavril	30 ani
11. Bocean Ioan	62 ani	25. Crișan Ana	25 ani
12. Bocean Maria	58 ani	Familia Forț Vasile	
13. Bocean Vasile fiu	35 ani	26. Forț Vasile	58 ani

27. Forț Ana	54 ani	69. Medeșan Floare	45 ani
Familia Medeșan Ioan		Familia Sârca	
28. Medeșan Ioan	41 ani	70. Sârca Florian	55 ani
29. Medeșan Nicula	35 ani	71. Sârca Maria	40 ani
30. Medeșan Leontina	30 ani	72. Sârca Pavel	26 ani
31. Medeșan Lucica	4 ani	73. Sârca Leotina	18 ani
Familia Crișan Gheorghe		74. Sabo Marioara	6 ani
32. Crișan Nisia	66 ani	75. Minteș Ana	64 ani
33. Ola Ana	36 ani	Familia Medeșan	
34. Ola Maria	17 ani	76. Medeșan Florian	75 ani
35. Crișan Mihai	22 ani	77. Medeșan Maria	72 ani
36. Crișan Filipe	20 ani	Familia Meze	
Familia Crișan Ioan		78. V. Meze Floare	40 ani
37. Crișan Ioan	60 ani	79. Meze Petru	15 ani
38. Crișan Floare	52 ani		
39. Crișan Ștefan	21 ani		
40. Crișan Petru	20 ani		
Familia Cosma Gheorghe			
41. Cosma Gheorghe	60 ani		
42. Cosma Ana	51 ani		
43. Cosma Susana	21 ani		
44. Cosma Domnica	19 ani		
45. Cosma Iuliana	17 ani		
46. Hosu Lucica	3 săpt.		
Familia Lontea Gheorghe			
47. Lontea Gheorghe	70 ani		
48. Lontea Onița	64 ani		
49. Lontea Floare	43 ani		
50. Lontea Petru	26 ani		
51. Lontea Rozalia	24 ani		
Familia Lontea Gheorghe			
52. Lontea Gheorghe	38 ani		
53. Lontea Ana	32 ani		
Familia Sârbu Maria			
54. Sârbu Maria	70 ani		
Familia Chiș Dumitru			
55. Chiș Dumitru	49 ani		
56. Mureșan Dumitru	26 ani		
Familia Medeșan			
57. Medeșan Ana	45 ani		
58. Medeșan Iosif	18 ani		
59. Medeșan Pavel	16 ani		
60. Medeșan Floare	14 ani		
61. Medeșan Jenica	12 ani		
Familia Rus Gheorghe			
62. Rus Gheorghe	40 ani		
63. Rus Florica	37 ani		
64. Rus Gheorghe	11 ani		
65. Rus Vasile	9 ani		
66. Rus Marie	6 ani		
67. Rus Floare	2 ani		
Familia Medeșan			
68. Medeșan Mihai	49 ani		

MESAJ

Urmași ai fericitei Dacii
 Și-al falnicelor legiuni
 Ni-i leagăn Sarmizegetusa
 Și Roma vatră de străbuni.

Suntem de veci stăpânitorii
 Acestui petec de pământ
 Și-avem de-ndeplinit în lume
 Un rost predestinat și sfânt.

Și dacă-n vremuri de restriște,
 Din trupul patriei iubit
 Cândva vreun mădular sau altul
 A fost cu sila dezlipit,

În ciuda încercării, Țara
 Sufletu-ntreg și l-a păstrat
 Și laolaltă toți copiii
 La sânul ei și-a adunat.

Voința lui Mihai Viteazul
 E legea-ntregului popor
 Conduc de-aceleași idealuri,
 Strâns sub același tricolor !

OCTAV BARBU

80. Meze Nicolae	13 ani	123. Crișan Florica	16 ani
81. Meze Iuliu	9 ani	Familia Sârca	
Familia Beretean		124. Sârca Floare	58 ani
82. Beretean Petru	52 ani	125. Sârca Dumitru	31 ani
83. Beretean Ana	48 ani	Familia Hălmăjan	
84. Beretean Pavel	23 ani	126. Hălmăjan Gavril	60 ani
85. Beretean Dumitru	12 ani	Familia Mureșan	
Familia Tuș		127. Mureșan Gheorghe	60 ani
86. Tuș Ilie	72 ani	128. Mureșan Ana	55 ani
87. Tuș Maria	68 ani	Familia Butcovan	
88. Tuș Ana	32 ani	129. Butcovan Petru	38 ani
Familia Medeșan		130. Butcovan Floare	30 ani
89. Medeșan Crăciun	50 ani	131. Butcovan Petru	9 ani
90. Medeșan Ecaterina	46 ani	132. Butcovan Vasile	7 ani
91. Medeșan Emilia	26 ani	133. Butcovan Paulina	5 ani
92. Medeșan Rozalia	5 ani	Familia Zdritea	
Familia Jurcuț		134. Zdritea Dumitru	34 ani
93. Jurcuț Ioan	29 ani	135. Zdritea Domnica	32 ani
94. Jurcuț Maria	28 ani	136. Zdritea Rozalia	8 ani
95. Butcovan Floare	12 ani	Familia Sârca	
96. Jurcuț Viorica	3 ani	137. Sârca Florian	48 ani
97. Jurcuț Gheorghe	6 luni	138. Sârca Maria	46 ani
Familia Lupou		Familia Mureșan	
98. Lupou Ioan	44 ani	139. Mureșan Gheorghe	39 ani
99. Lupou Floare	47 ani	140. Mureșan Silvia	11 ani
100. Lupou Vasile	14 ani	141. Sârbu Maria	67 ani
101. Lupou Ioan	12 ani	Familia Chifor	
102. Lupou Floare	7 ani	141. Chifor Victor	34 ani
Familia Sârbu		Familia Gavriluț	
103. Sârbu Vasile	77 ani	143. V. Gavriluț Maria	62 ani
104. Sârbu Ioan	40 ani	144. Gavriluț Maria	32 ani
105. Sârbu Maria	36 ani	Familia Butcovan	
Familia Crișan		145. Butcovan Mihai	47 ani
106. Crișan Ioan	68 ani	146. Butcovan Maria	18 ani
107. Crișan Marie	64 ani	147. Butcovan Paulina	10 luni
108. Crișan Nicolae	16 ani	148. Butcovan Gheorghe	8 ani
Familia Brisc		149. Butcovan Mihai	6 ani
109. Brisc Gafia	30 ani	150. Butcovan Vasile	4 ani
110. Brisc Viorica	7 ani	Familia Buboï	
Familia Hălmăjan		151. Buboï Vasile	52 ani
111. Hălmăjan Ioan	62 ani	152. Buboï Floare	33 ani
112. Hălmăjan Maria	54 ani	153. Buboï Cornelia	12 ani
113. Hălmăjan Maria	32 ani	154. Buboï Ana	9 ani
114. Hălmăjan Vasile	28 ani	155. Buboï Gheorghe	7 ani
115. Hălmăjan Gheorghe	26 ani	156. Buboï Rozalia	4 ani
116. Hălmăjan Pavel	22 ani	157. Buboï Maria	81 ani.
Familia Bozga			
117. Bozga Gavril	31 ani		
118. Bozga Iuliana	27 ani		
119. Bozga Dumitru	5 ani		
120. Bozga Iuliana	3 ani		
121. Bozga Ioan	26 ani		
122. Pordea Ana	51 ani		

(Tabel întocmit pe baza datelor existente în registrele de stare civilă și a celor furnizate de supraveștătorii Sârbu Gheorghe și Scurt Gavril).

STATELE DACO GETICE

Istoricii clasici încep *cartea neamului* cu statele minore ale lui Litovoi și Seneslau, în al doilea mileniu, ca și cum Românii nu ar fi avut state înainte de această dată sau, mai rău, de parcă neamul nostru nu ar fi existat până atunci decât sub formă de clanuri sau hoarde, ca cele venite în Europa cu câteva secole mai devreme. Era firesc ca popoare barbare interesate, năvălind în țările românești, să se considere noi stăpâni ai acestor teritorii, în baza dreptului de prim ocupant. Dar Românii nu erau acolo de mii de ani ?!

Iată de ce este important să revedem cât mai urgent această postură greșită din toate punctele de vedere și să o corectăm cu istoria nouă, reală și adevărată, care să exprime vechimea trăirii noastre pe aceste meleaguri.

O națiune sau o colectivitate, cât de mică și cu o cât de mică conștiință de sine nu poate trăi pe acest pământ, populat de milioane de ani, decât organizată sub forma de stat, care comportă un teritoriu, o populație și putere de guvernământ sau suveranitate: El poate fi extrem de simplu și în acest caz ia numele de trib, iar de este mai extins și evoluat ia numele de ducat, de la dux, conducător pre limba noastră neolatină de azi. Forma cea mai cunoscută este însă aceea de principat, mai multe din acestea formând un regat sau imperiu. Mai există și forma de federație sau confederație de state. Românii, Geto-Dacii sau Tracii de astăzi, cum la fel de bine s-ar putea numi și în zilele noastre - cum i-am denumit începând din anul 1976 prin cartea *Noi, Tracii* - au cunoscut toate aceste forme statale și le-au avut de-a lungul vremii în istoria lor multimilenară.

Orice colectivitate deci se manifestă și se afirmă în lume prin această formă socială indispensabilă care a luat numele de stat. Raporturile între comunități se stabilesc prin mijlocirea statului respectiv, prin tratate, prin războaie uneori. Statul este la baza tuturor raporturilor umane. Prin stat se creează istorie, adică toată viața curentă sau excepțională a nației. Istoria oricărei nații are o continuitate, nu poate fi întreruptă. Numai dacă el dispare, teritoriul și populația respectivă trec sub puterea altui stat, care le integrează și prin care se continuă. La fel și istoria nației continuă, ea nu poate fi întreruptă.

Se poate deci afirma, fără nici o rezervă, că istoria Daco-Geților a continuat și sub Romani, prin Imperiul roman în care au intrat și pe care, cu timpul, l-au administrat și condus prin diverși împărați din marele neam al Tracilor.

J. C. DRĂGAN

Maghiarii sunt persecutați în România ?

Mai mulți români care călătoresc prin Europa spun că aproape pretutindeni, când se află că sunt Români li se pune invariabil întrebarea: ce se întâmplă cu Maghiarii din România ? De ce sunt persecutați ? De ce nu li se respectă drepturile de minoritate etnică? Concluzia la care se ajunge în discuții cu interlocutorii asupra sursei acestor defăimații, este mereu aceeași: în Apus circulă pe seama regimului minorităților etnice din România, în special despre viața Maghiarilor, o sumedenie de materiale propagandistice mincinoase, în total dezacord cu realitatea, materiale puse în circulație de felurite grupuri și organizații ce aparțin emigrației maghiare. Se pare că această falsă problemă ar fi ajuns să fie discutată, cu seriozitate, și-n Congresul american.

E neîndoios că toate aceste materiale și altele de aceeași speță care vor mai apărea nu găsesc nici un ecou la cei care cunosc propriu zis realitatea românească. Dar câți sunt aceștia ? Știm prea bine că din ce în ce mai mulți, dar, din păcate, încă nu foarte mulți, foarte mulți fiind dispuși să cedeze acesteia și, în general, oricărei propagande și să se emoționeze pentru soarta Maghiarilor în România, mai ales că materialele cu pricina circulă în toată voia lor, fără a avea de înfruntat răspunsul Românilor.

Firește, cel mai des calitatea acestei propagande o face nedemnă de un răspuns din partea noastră. Nu este însă mai puțin adevărat că prin cantitate aceste materiale și acțiuni propagandistice reușesc ceea ce prin calitate n-ar avea nici o șansă să obțină. Așa se face că multă lume din Europa și de peste ocean are acum în cap ideea că în România Maghiarii sunt persecutați, excluși de la exercitarea drepturilor cetățenești, supuși discriminărilor naționale ș.a.m.d.

Nu pot să calculez prejudiciile ce ni le poate aduce această situație, dar e de așteptat ca ele să se producă. Adică să se ivească

împrejurări în care lămurirea lucrurilor în respectul adevărului să nu se poată face în timp util dacă nu a fost făcută din vreme și să avem astfel, pe termen scurt, de pierdut dacă vom continua să nu facem practic nimic și să mizăm doar pe faptul că asemenea propagandă va ajunge oricum, în chip fatal, de la sine, să se compromită singură.

Până acum, cât pricep și bag eu de seamă, autoritățile românești, în cunoștință de această propagandă, au găsit cu cale, în replică, să fie și mai atente cu respectarea întru totul a drepturilor, absolut imprescriptibile, ale Maghiarilor și ale tuturor celorlalte minorități etnice, pentru ca nu cumva să se ofere pretext cât de cât real campaniei de calumnie și fals istoric. Așa se face că nu de puține ori, de pe urma acestui exces de zel -tipic românesc - minoritatea maghiară a ieșit chiar privilegiată, favorizată față de noi, ceilalți. Aș putea da nenumărate exemple din domeniul presei, al publicațiilor și al învățământului.

Oricum, sunt motive să considerăm atitudinea noastră hipercorectă ca depășită de fapte, de situația nouă în care ne aflăm, efect al aglomerării activităților antiromânești din străinătate, ceea ce reclamă din partea Românilor, a noastră a tuturor, o atitudine nouă, schimbată. Prin noi înțeleg și pe Maghiarii din România, compatrioții noștri al căror statut e pus în discuție, controversat și falsificat. Nu numai că ei sunt cei mai în măsură să confirme sau să infirme orice afirmație care-i privește, dar consider că e și de datoria lor, cavalerescă, să-și spună răspicat părerea despre ce se vorbește în lume pe seama lor. Cu puțină imaginație și cu puțină zăbavă a gândului și a faptei asupra acestei chestiuni s-ar putea găsi și formele în care să se comunice celor interesați sau angajați în această discuție punctul de vedere al Maghiarilor din România.

În exprimarea acestui punct de vedere

două mi se par a fi chestiunile pe care lămurindu-le discuția se va încheia cu o concluzie limpede asupra temeiniciei sale:

1. Mai întâi, în România, pentru un cetățean român e viața cu ceva mai ușoară dacă este de naționalitate român și nu maghiar (sau german, armean, evreu, grec, turc etc)? Există dispoziții sau practici împământenite care exclud pe Maghiari (Germani, Evrei etc) de la privilegiu și drepturi de care se bucură ceilalți cetățeni? În România, pentru un maghiar e cu ceva viața mai grea decât pentru un român?

2. Maghiarii (și celelalte minorități naționale din România) au oare un regim de viață mai greu decât al Românilor din Ungaria și din celelalte țări unde există minorități etnice românești? Se bucură Românii din țările vecine de drepturi care în România li se refuză minorităților naționale, respectiv Maghiarilor?

x x x

N-aș fi scris cele de mai sus dacă nu se întâmpla să dau în librării din România peste o carte a cărei apariție reprezintă un exemplu tipic de felul în care este tratată la noi problema minorităților naționale, în speță cea maghiară. Cartea se cheamă *Moldvai csángó népművészt*, apărută în 1981 la editura Kriterion, care publică în limbile minorităților naționale din România. În această carte este vorba despre Ceangăii din Moldova, populație considerată de obicei de origine maghiară, ceea ce face cu totul firească apariția, în limba maghiară, a unei monografii despre această populație.

Pe același subiect, în urmă cu 15-20 de ani, a scris o carte și Dumitru Mălinaș, profesor de limba latină la Tg. Mureș, de felul său ceangău din Moldova. Este singura carte a autorului, la care a muncit viața toată, adunând o sumedenie de date istorice, lingvistice și etnografice, pe baza cărora a formulat *ipoteza originii românești a Ceangăilor din Moldova*, veniți din Ardeal, unde fuseseră catolicizați. Nota bene, autorul atrage atenția asupra faptului că sunt în Moldova și câteva sate ceangăiești a căror populație este într-adevăr maghiară sau maghiarizată (în orice caz, de limbă maghiară), dar majoritatea satelor de rit ca-

toxic din Moldova sunt sate de Români ardeleni, care nu știu boabă ungurește, veniți din Ardeal în urmă cu două, trei sau mai multe sute de ani, ceea ce s-ar vedea bine din graiul și din portul lor, ardelenesci. Cu alte cuvinte, autorul pune în evidență echivalența greșită care s-a făcut în Moldova între maghiar și catolic, pe considerentul că toți Maghiarii sunt catolici, lumea considerând că toți catolicii din România sunt Maghiari, raționament evident fals.

... Cam aceasta ar fi, foarte pe scurt, teza susținută de Dumitru Mălinaș în cartea sa.

Manuscrisul, de peste 300 de pagini circulă vreme de peste 15 ani pe la diferite foruri culturale și politice, care pregetă să avizeze apariția cărții, din considerente îndeosebi politice și nemărturisite, adică de teama că publicarea ei ar putea fi interpretată ca un gest ostil față de Maghiarii din România.

Sunt oare justificate asemenea precauții? Originea Ceangăilor constituie o discuție ce durează de vreo două secole, fără să fi primit o soluție convingătoare. Chiar ipoteza originii lor maghiare este contestată de mulți istorici maghiari. Mulți dintre ei cred, de pildă, în originea cumană a Ceangăilor. La acest evantai se adaugă ipoteza, deloc absurdă, a originii românești, ardelenști a Ceangăilor din Moldova. Cine nu s-a supărat că există alte ipoteze nu are de ce se supăra nici pe ipoteza lui D. Mărtinaș, singurul ceangău dintre savanții care s-au ocupat de această problemă.

Ce subtext politic, ascuns, ar putea să aibă teoria sa? Nu l-a pus nimeni să se ocupe de această chestiune. Dimpotrivă, autoritățile culturale românești par deranjate de existența acestei cărți, amânând la nesfârșit ivirea ei în lume, autorul murind înainte de a-și fi văzut publicat rodul unei munci cinstite de atâta amar de ani.

Așadar, publicăm cartea în care Ceangăii din Moldova sunt prezentați ca populație de origine maghiară, dar oprim de la publicare pe cea în care se afirmă originea românească a acestora. Cine, cu mintea întreagă, va putea numi această atitudine antimaghiară? Ea poate fi considerată oricum, numai antimaghiară nu.

ION COJA

IEREMIA VALAHUL

(1556 - 1625)

Scena politică a secolului al XVI-lea este dominată de marile confruntări dintre imperiul otoman și statele europene, incapabile să constituie o opoziție monolitică. La 29 august 1526 Ludovic al II-lea, regele Ungariei, este ucis, iar în 8 septembrie armatele otomane intră în Buda, ocupată definitiv în 29 august 1541. Același an, 1526, pe de o parte înregistrează ofensiva și dezastrul de la Mohaci, care-i aduce pe Otomani victorioși în centrul Europei, iar pe de altă parte ajunge la constituirea Ligii de la Cognac, prin care Franța, Venetia, Milanul, Florența și Roma papală se aliau împotriva lui Carol Quintul (22 mai 1526). În final, ca o replică a providenței, la 6 mai 1527, Liga de la Cognac și-a dovedit falimentul printr-un sălbatec Sacco di Roma, în care timp de două luni ea a fost în liberă pradă a armatelor imperiale.

Următoarele concilieri dintre papă și împărat și pacea de la Cambrai, dintre împărat și aliații papei, n-au condus la un echilibru stabil. Încoronarea lui Carol Quintul în 1530, la Bologna, de către papa Leon al X-lea, a rămas ultima ceremonie pontificală a fastului imperial, iar semnificația ei nu a depășit funcția de simbolică unitate europeană. Societatea europeană acumulasă prea multe elemente de înnoire a modului de viață pentru ca acesta să se corijeze prin câteva decrete sau gesturi retorice desfășurate în Occident, fără efect în zona fierbinte a confruntărilor militare unde Valahii (cum erau cunoscuți Românii în epocă) opuneau rezistență îndârjită Otomanilor.

Scaunul papal, din care a tronat Iuliu al II-lea (1503 - 1513) cu proiectele sale michelangeloști de magnifice dar secătuitoare construcții artistice, a trecut la Leon al X-lea (1513 - 1521) pentru o viață proprie de om monden, vânător, teatru și distracții. El s-a întărit vremelnice prin austeritatea papei Adrian al VI-lea (1521 - 1523) pentru a continua apoi să-și desfășoare activitatea prin Clement al VII-lea (1523 - 1534), ezitant și nehotărât. Acest cadru ierarhic devenise din ce în ce mai ineficient pentru controversile la care era expusă biserica.

Tumultul înnoirilor trecuse prin fiecare sector de activitate umană și se întărise suficient pentru a avea un solid suport de masă. Dreptul națiunilor, în fruntea cărora se plasau Luter, Calvin, Melancton, Honterus ș.a. ataca deopotrivă și supremația imperială, ca și primatul papal.

În toial acestor frământări, pe când în arena politică statele se grupau și se desuneau prin alianțe militare, a fost ales în tronul pontifical Alessandro Farnese care și-a luat numele de Paul al III-lea (1534 - 1549), de care se leagă începutul reformelor prin Conciliul închis la Trento (13 decembrie 1545), reînnoirea colegiului cardinalilor, aprobarea de noi ordine religioase și alte măsuri menite să reglementeze și să canalizeze dezvoltarea Bisericii. Încheierea și aplicarea decretelor conciliare i-au revenit Papei Pius al IV-lea, stimulat și ajutat de către una din cele mai minunate minți ale secolului - Carlo Borromeo, adevăratul operator al prevederilor conciliare. Parafrazându-l pe Pius al IX-lea, putem spune că la Conciliul din Trento au participat oameni cu puteri de sfinți, care au înfruntat trecutul nu fără a cădea în proprii greșeli, dar pe care au reușit să le depășească, dând bisericii suflul istoric manifestat un lung șir de secole.

Tendențele reformiste, în latura lor radicală, nu au continuat cu mai puțină tenacitate. Astfel, în 1555 s-a asigurat partizanilor protestanți ai Confesiunii de la Augsburg dreptul de a-și practica cultul, conform principiului că supușii urmează să adopte credința principilor lor: *cuius regio eius religio*. De acum Europa - și nu numai ea - va merge liberă spre o piatră de hotar a istoriei: scrisoarea de maiestate, care permite libertatea cultului pentru cele trei stări: nobili, cavaleri și orășeni.

La rândul său, lumea islamului se orienta pe coordonate de noi ofensive cu diferite mișcări tactice, cuceriri sau retrageri. În Europa, presiunea cea mai puternică începe să fie îndreptată împotriva Principatelor Române, a Banatului și a Crișanei, în rând cu pașalâcul nou înființat din 1552, cu reședința la Timișoara. Pacea de la Adrianopol din 17 februarie 1568 a dus la delimitarea granițelor imperiilor austriac și otoman. Angajate în diferite operațiuni, armatele otomane erau dispersate pe diferite arii largi, din Cipru, Gruzia, Armenia, Persia până în Tunisia, pretutindeni întâlnind opoziția popoarelor. În Moldova, cea mai îndârjită ciocnire s-a încheiat tragic în aprilie 1574: după o scurtă victorie a Românilor aliați cu Cazacii de la Don, principele Ion Vodă cel Viteaz este învins la Roșcani și condamnat să fie legat de patru cămile și rupt în bucăți.

Pentru poporul de jos viața devenea tot mai grea. Acțiunea otomană de subjugare tindea să se intensifice, mărirea tributului provocând numeroase răscoale în Principatele Române. După alianțele din toamna anului 1594 cu Sigismund Bathory - principele Transilvaniei și cu Aron Vodă - principele Moldovei, Mihai Viteazul - principele Valahiei (1593 -1601) a devenit personalitatea de mare răsunset european, din 1595 reușind să înfrângă armatele otomane, în lupte grele, prin victorii redutabile. Mihai Valahul sau cel mai adesea numit în documente numai Valahul era în admirația lumii creștine, care-i trimitea ajutoare în speranța eliberării întregii Europe. N-au lipsit scrisori și legați apostolici pentru a-i recunoaște meritele și a-l sprijini moral și material.

Figura lui, prezentă în numeroase scrieri de epocă, a intrat și mai mult în centrul a te-nției generale în anul 1600, când a realizat un stat prefigurând vechea Dacie prin unificarea celor trei principate: Valahia, Transilvania și Moldova. Asasinat în anul 1601 de către priul său aliat, generalul Gh. Basta, Mihai Viteazul a continuat să rămână un model de om politic, iar imaginea unei țări independente în granițele vechii Dacii a constituit idealul populației și al principilor care i-au urmat.

În evoluția generală europeană, în care protestantismul se prezenta ca formulă confesională înserată în desvoltarea națiunilor spre forme statale proprii, și în care Conciliul tridentin urmărea reforma Bisericii prin adaptarea la noile structuri sociale, Principatele Române - Valahia, Transilvania și Moldova - reprezentau forme statale feudale ale unei populații majoritare de origine și limbă latină, de religie ortodoxă, așezate între interesele imperiilor otoman și habsburgic, pentru care ideea unității teritoriale constituia un deziderat întotdeauna prezent.

Încordarea pe care confruntarea acestor imperii o întreținea s-a desfășurat până la asediul Vienei de către armatele otomane din vara anului 1683. Armatele din cele trei principate, conduse de Șerban Cantacuzino (Valahia), Duca Vodă (Moldova) și Mihai Appafi I (Transilvania), deși înrolate în pozițiile asediatorilor, au colaborat cu armatele creștine, prin intermediul unor călugări ieziuiți, până la eliberarea din 12 septembrie 1683, victorie care a schimbat complet echilibrul de forțe pe continent și a însemnat, prin începutul decadenței imperiului otoman, intrarea Europei într-o nouă etapă istorică.

Aceasta a fost epoca în care a trăit Ieremia Valahul, frate laic capucin, născut în Moldova la 29 iunie 1556 și decedat la 5 martie 1625 în Italia, la Napoli, după o viață demnă și în odore de santită, cum scrie Francesco Severini, confratele și biograful său, în opera tipărită în 1670 la Napoli, ca și în numeroasele declarații cuprinse în dosarul canonic pentru beatificare (*Beatificationis et canonisationis Ven. Servi Dei Fr. Hieremias A Valachia, Laici Professi Cappuccini: Positio super virtutibus*, Roma 1951). Român modest, provenind dintr-o familie pioasă de moldoveni catolici, după vârsta de 18 ani el a plecat în Italia, din patria pe care o avea mereu în minte ca o coordonată morală majoră (V. Francesco Severini - Francesco Orestano, *Un eroe romeno*, p. 14) și a intrat, în 1577, ca frate laic printre capucini din Napoli, depunând profesiunea religioasă în 1579.

Sunt impresionante paginile în care biograful reproduce - după povestirile prietenului său - atmosfera de familie, relațiile sociale din sat, peisajul politic în care s-a născut și a cres-

cut. Moldova zilelor copilăriei sale era un principat mereu amenințat de vecini, unde libertatea se apăra în lupta cu spada, hrana se câștiga în răstimpuri cu sapa pe câmp, iar căldura casei se păstra cu toporul prin păduri, copilul învățând demnitatea umană de la părinți și transmițând-o cu sfințenie la copiii proprii.

Dacă în Transilvania confesiunea luterană a avut în Ioan Honterus un stâlp de bază în legătură directă cu Luter și Melanchton, iar calvinismul a avut o ascensiune rapidă prin propagatori ca Gaspar Heltai, ortodoxia Românilor s-a apărat cu adaptarea formelor conveniente spiritului etnic (M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1980, pp. 474-485).

În Moldova, domneau principii a căror cultură era de nivel european (Alexandru Lăpușeanu, Despot Vodă - Iacob Heraclid, Petru Șchiopu), iar frământările politice se desfășurau ca pretutindeni pe continent. Documentele atestă că în principat se aflau puternice comunități catolice românești (cum reiese și din biografia lui Ieremia Valahul), alături de cele ale alogenilor germani, polonezi și unguri. Difuziunea Reformei - ca mișcare intelectuală - s-a manifestat slab din cauza unui cler catolic mai puțin numeros și mai ales a unei autorități întărite de relațiile strânse dintre Stat și Biserica ortodoxă, în condițiile apărării de islam. Totuși, efectele Reformei n-au fost neglijabile. Auner susține că la Baia, unde existase o reședință episcopală catolică între 1418 - 1523, apoi dizolvată, protestantismul era puternic pe la 1571.

Pentru epoca de care ne ocupăm sunt de menționat pe de o parte numeroasele relații ale principelui Petru Șchiopu în lumea catolică (își făcuse studiile în Italia) și influența puternică a Poloniei catolice, iar pe de altă parte proiectul lui Eduard Badon, reprezentantul Companiei engleze a Levantului, de a realiza o Biserică bizantină reformată în Moldova, de tipul celei încercate în Transilvania (cf. Hurmuzachi IV, 156-157; XI, 316-317).

În Valahia, relațiile cu Transilvania s-au dus printr-o zonă de filtru cultural realizat de către Coresi și colaboratorii săi, receptivi numai la elementele reformate conveniente ortodoxiei - în special traducerea cărților de ritual în limba română. Problema protestantismului apare efemer și mult mai târziu, spre sfârșitul secolului al XVII-lea, când la Câmpulung întâlnim comunitatea catolică condusă de un ministru luteran. Astfel, fenomenul de pasaj confesional apare rar și nu are forța de a pătrunde în masa de credincioși, chiar când au existat principii ca Mihnea Turcitul și Radu Mihnea, trecuți la mahomedanism.

La mare distanță de Roma, sub o administrație de stat în care ortodocșii predominau, comunitățile catolice își desfășurau viața sub îndrumarea misionarilor aparținând ordinelor religioase care treceau prin mutațiile tridentine. În plină efervescență a Reformei, ierarhii, pe lângă că erau puțin cunoscători ai tradițiilor locului (în Principatele Române nu au fost publicate decretul Conciliului tridentin), se simțeau mai mult atrași în sfera politică a statelor catolice (Austria, Polonia) și nu reușeau să aducă vigoarea înnoirilor pe care le așteptau credincioșii.

În condițiile acestea a crescut Ion Costiște (Ieremia Valahul), un țaran român ca atâția alții din satele Moldovei, care aștepta de la slujitorii Bisericii îndrumători de viață religioasă activă, gata de a se dăru pentru colectivitate cu idealul de sfințenie pe care creștinii îl vedeau propovăduit prin centre monastice cum erau la Neamțu, Putna ș.a.

În studiul de față vom urmări nu esența mistică a vieții, ci aspectul istoricității ei, adică nu interpretând acea dorință aprinsă de slujire lui Dumnezeu și de exprimare a voinței creatorului lumii prin faptele alesului Său Ieremia, ci descoperindu-i identitatea umană din datele pe care le avem despre el și care ne oferă posibilitatea de a-l situa în structura socială și politică pe care am schițat-o.

X X X

Analizând atât piesele din dosarul canonic (*Positio super virtutibus*), cât și opera Vita di Fra Geremia Valacco dell'Ordine dei Frati Minori Cappuccini a lui Francesco Severini (Napoli 1670), care stau la baza celorlalte lucrări biografice consacrate lui Ieremia Valahul

de către Fra Emmanuele da Napoli (*Vita del servo di Dio frate Geremia da malacchia dei Minori Cappuccini della Provincia di Napoli*, Napoli 1775), Francesco Orestano (*Un eroe romeno in terra italiana*, Roma 1944, versiune în limba română, Padova 1956), sau Teodosio da Voltera (*Ion Kostist*, Genova 1961), ca și lucrarea manuscrisă a lui G. Manolescu (în colecția Ordinului capucinilor, Casa Generalizia, Roma, via Piemonte 70), I. Dăianu (*Un sfânt pribeag român*, ed. 1926, 1936, 1943) și *Venerabilul Ieremia Valahul* (în *Viețile Sfinților*, vol. I, București 1982, p. 285 ș.u.) - se desprind câteva probleme care au suscitat controverse cu implicații istorice ale căror rădăcini nu pot fi desprinse de întregul context istoric.

1. Locul de origine

a) *Provincia*. Francesco Severini menționează că Ieremia Valahul provenea din Valahia, din partea pe care o delimitează între Transilvania, Dunăre și Nistru, de unde reiese clar

că aceasta era Moldova. La aceeași concluzie ne îndeamnă și descrierea itinerariului din călătoria începută din satul natal spre Italia, țara unde îl îndrumase mama sa, în anul 1574, și pe care oricare misionar știa să i-l arate: el trece munții în Transilvania (de presupus, prin punctul cel mai apropiat de sat) și, căutând drumul cel mai scurt, se oprește la Alba Iulia, cetatea princiară din scaunul căreia, în anul 1556, fusese alungat episcopul catolic (Ion Dumitriu-Snagov, *Le Saint Siège et la Roumanie moderne, 1850 - 1866*, în *Miscellanea Historiae Pontificiae*, Roma, 1982, p. 402, 406) și unde în acel an se afla doctorul italian Giorgio Blandrata, unul din fondatorii unitarianismului în acel principat. Itinerarul acesta este normal pentru un moldovean și exclus pentru un muntean, care trebuia să plece spre Italia prin Banat și nu prin Transilvania.

Impreciziunea la care ajung interpreții biografiei scrise de Severini are originea și în aceea că în epocă numele de Valahia era folosit atât pentru Muntenia cât și pentru Moldova.

b) *Localitatea* unde s-a născut Ieremia Valahul. În documentele existente locul nașterii este denumit diferit: Zazo, Zaxop, Zaxco, Zaro, Saxo.

Orestano presupune fantezist că ar fi Piatra Neamț în Moldova sau, mai posibil, Piatra Olt (Op. cit., p. 2), ca și când autorii italieni s-ar fi folosit de traducerea toponimului Piatra prin Sasso. Împotriva acestei localizări pledează descrierea itinerariului spre Italia. La fel de nefundate sunt interpretările care asimilează toponimele italiene cu Sascut, Țâța, Șchea, Suceava.

Analiza toponomastică a variantelor grafice conduce spre denumirea Sasca, localitate în județul Suceava, în apropiere de Baia, unde a existat și o episcopie catolică. Pentru această localizare pledează și dezamăgirea lui Ieremia Valahul care l-a îndemnat să plece în Italia *unde sunt adevărați creștini*, la el în patru *înmulțindu-se numărul ereticilor*. El a plecat din Sasca (aflată la numai câțiva kilometri de Baia) în anul 1574, la trei ani după ce, așa cum spune Aunec, comunitatea catolică de acolo defecționase la protestantism. Plecarea lui Ieremia avea loc într-un moment de mare tensiune. În 1571 Ion Vodă Viteazul alungă pe călugării franciscani din mănăstire și după ce sfârșește la Roșcani, rupt de cămile, armatele otomane dărâmă complet zidurile mănăstirii. Nu este exclus nici elementul de angoasă generală, fapt determinant în fenomenul emigrărilor.

În fine, căutarea unei localități cu comunitate catolică românească puternică în altă parte decât Moldova este contrazisă de logica itinerariului parcurs până în Transilvania, care, având ca punct de plecare Sasca, ne face să credem că trecerea peste munți ar fi putut să fie mai curând pasul Ghimeș decât pasul Oituz.

2. *Starea civilă*. Prin onomastica de familie, Ion (numele de botez), fiul lui Stoica Costist și al Margaretei născută Bărbat, se învederează originea românească a lui Ieremia, termenii de mai sus fiind răspândiți nu numai într-o singură regiune, ci în tot teritoriul locuit de Români. Analizând forma grafică a numelui de familie Costist (folosit în documente) credem că aceasta provine din forma fonetică *Costiște*, termen onomastic de formație internă a limbii române. Transcrierea făcută corespunde probabil pronunției curente din graiul moldovean prin înmuierea grupului *șt*: *Costișt*. Dificultatea pentru cercetătorul de astăzi există în aceea că problema interesează pe lângă onomastica istorică și fonetica istorică românească, și aceea italiană (mai precis dialectul napoletan) a secolelor XVI - XVII depinzând în mare măsură de felul cum pronunța Ieremia și cum recepta Severini. În acest sens putea să fi folosit o formă apropiată de *Kostisk*, pe care Severini să-l fi transcris *Costist* (pentru forma italiană *Costischt*), după modelul transcrierii germane a grupului *st*.

În ceea ce privește cognomenul *Valahul*, acesta este caracteristic numelui călugăresc de tradiție capucină, adăugându-se la numele de călugăr un cognomen luat după localitatea de proveniență: da Napoli, da Siena, da Bari etc. Pentru personajul nostru, obiceiul acesta este ușor modificat; cognomenul nu este un toponim de localitate, ci provine din adjectivarea numelui țării din *Valahia - Valachia - Valacco*. Aceasta poate fi pusă în legătură cu două elemente de interpretare:

a) Francesco Severini explică etimologia toponimului Valahia după Pius al II-lea, care-

l derivă de la generalul roman Flaccus, adoptarea acestui nume de către Ieremia arătând intenția de a-și demonstra originea sa romană (teză foarte răspândită după jumătatea secolului al XV-lea pentru originea românilor).

b) Pe de altă parte, cum în epoca în care a trăit Ieremia, Mihai Viteazul era valahul în jurul căruia se concentraseră speranțele de eliberare din ocupația sau de teama Turcilor, este posibil ca el să fi adoptat sau să i se fi atribuit de către confracții lui acest cognomen ca o expresie a respectului de care se bucura.

3. Biograful relatează că adesea Fratele Ieremia era preocupat de faptul că nu-și amintea momentul confirmării sale din copilărie, fapt ce l-a condus la dubii asupra apartenenței sale la religia romano-catolică (cf. Fr. Orestano, op. cit., p. 3. Practica aceasta a fost modificată prin decretul Conciliului Tridentin). Problema aceasta a fost însă rezolvată în epocă prin consultarea pe care Ieremia i-a solicitat-o unui episcop în Roma, care l-a asigurat că în Valahia este permis să se administreze Confirmarea și copiilor, după ritul grec - obicei conform Vechii Biserici. Așadar nu putea să-și amintească de ea, întrucât îi fusese administrată înainte de a avea uzul rațiunii.

Din punct de vedere istoric problema aceasta este interesantă fiindcă probează o practică comună la creștinii catolici și ortodocși a tainei confirmării în credință, cu atât mai semnificativă pentru spiritul de conviețuire pașnică a celor două comunități, manifestată la Români prin forța tradiției toleranței și a originii creștine unitare în antichitatea daco-romană.

Unii autori presupun că Ieremia ar fi călătorit de la Napoli la Roma cu ocazia unui an jubiliar și că în acest timp ar fi putut întâlni pe episcopul de la Bacău Bernardino Quirini (cf. C. Karalevschi, *Episcopul Barnardino Quirini în Revista Catolică*, IV(1915), p. 47-62) și că acesta l-ar fi lămurit cu privire la la vârsta când se făcea ritualul confirmării în Moldova. Credem că supoziția nu este concludentă fiindcă o astfel de explicație putea să primească și de la un alt episcop cunoscător al practicilor rituale pe care Conciliul tridentin le reforma. Ceea ce nu s-a observat - și care trebuie subliniat - este faptul că plecarea lui din Moldova coincide cu pregătirea anului jubiliar 1575, primul de acest fel după Conciliul tridentin și care s-a desfășurat cu mari solemnități (A. P. da Corsignano, *Le pie narrazioni delle opere più memorabili fatte in Roma l'anno del giubileo 1575*, Viterbo, 1577).

4. Ieremia a plecat din satul său și popasul principal în drumul spre Italia l-a făcut la Alba Iulia, capitala Transilvaniei, unde, ca să-și asigure existența, a lucrat la construirea cetății în interiorul căreia se afla vechea catedrală catolică închisă în deceniile anterioare și apoi preluată de unitarieni. Ne pare însă interesantă tăcerea biografului asupra stării de spirit a eroului său în această perioadă de ofensivă anti-catolică în Transilvania, accentul relatărilor căzând pe bucuria lui de a întâlni un român care i-a acordat protecție și l-a recomandat chirurgului italian Pietro Giacomo ca servent de călătorie până la Bari. Faptul acesta a devenit un factor decisiv în orientarea lui viitoare. Ajungând la Bari, cu recomandarea chirurgului, paznicul de drum a devenit servitor la farmacistul Cesare del Cuore timp de aproape doi ani. Această perioadă a constituit un stagiul de inițiere în practica farmacologică și în practica medicală (pe vremea aceea strâns legate), de care se va servi în îngrijirea bolnavilor, ca infirmier, timp de patruzeci de ani.

5. Pregătirea profesională de la Bari s-a suprapus pe structura lui psihică în care educația religioasă a avut un rol determinant și totuși, amândouă, insuficiente pentru a da stabilitate idealului de viață al țaranului valah; acesta s-a realizat numai după primirea în ordinul capucin, în anul 1579.

Opțiunea pentru acest ordin nu a fost întâmplătoare. Moldova era din vechime un teritoriu de misiune al franciscanilor, așa încât confruntarea dintre aspirațiile eroice la idealul de dăruire prin sărăcie pe care-l recomanda regula ordinului și condițiile practice de viață nu le

aflase tânărul moldovean numai la venirea în Italia. Frământările de reformare a observațiilor și de independentă organizare a capucinilor erau, la sosirea lui în Bari, pe cale de a se stabiliza. Aceștia din urmă, după aplicarea ad litteram a regulii Sf. Francisc, acordau importanță primară muncii și îngrijirii bolnavilor. «*La loro vita povera ed austera, la carità spesso eroica verso gli ammalati ed i poveri, la loro predicazione fondata sul Vangelo, espressa in forma semplice e adatta alle classi popolari... severa nel colpire vizi e scandali... ma pronta a difendere i poveri oppressi dai potenti, concilio loro presto il favore popolare...*» (Vezi M. da Poblatura, *Cappuccini*, în *Dizionario degli Istituti di perfezione*, II, Roma, 1973, col. 205 - 209). Acesta era mediul ideal pe care tânărul valah îl căuta, după poveștile mamei sale și după cele ce învățase despre tratamentul bolnavilor și s-a integrat cu dăruire eroică spre calitatea supremă pe care contemporanii i-au recunoscut-o cu prisosință: *odore di soavità*.

6. Viața exemplară pe care a dus-o cu disciplina riguroasă și înfrângerea crizelor sufletești, în care nu rareori îl ispășea dorul de patrie, i-au conferit autoritatea în fața căreia se închinau și confrății și laicii, iar intervențiile sale miraculoase veneau cu forța unui destin ineluctabil.

La doi ani după stingerea lui din viață, în 1627, se părea că nici o cale nu putea să fie mai limpede ca aceea începută la nivel diocesan pentru beatificarea lui. Aceasta venea să sancționeze ceea ce contemporanii lui trăiseră și mărturiseau, iar autoritatea eclesistică confirma. A urmat un șir de instanțe (*Elenco degli atti processuali riguardanti la causa di beatificazione del servo di Dio Fr. Geremia da Valacchia, laico professore cappuccino*), prin care cazul Ieremia Valahul trebuia să treacă «precum funia prin urechile acului», până când în ziua de 26 septembrie 1687, papa Inocențiu al XI-lea a emis decretul de constituire a congregației ordinare pentru desbaterea probelor asupra virtuților Valahului.

Apoi totul s-a uitat. S-a uitat decretul, s-a uitat locul unde-i erau rămășițele pământești. După aproape 300 de ani, în anul 1948, P. Raffaele da Valfrena (cf. Teodosio da Voltri, op. cit., pp. 288 - 294) anunță descoperirea rămășițelor pământești ale Venerabilului Ieremia Valahul (titlu cu care admiratorii l-au onorat tot timpul) de către Grigore Manoilescu ajutat de prof. Giulio Cremona.

7. După 1948, cazul Ieremia Valahul a reintrat la Roma din nou în actualitate și confrății lui i-au declinat noi eforturi, pe care postulatorul ordinului capucin, P. Bernardino da Siena, le-a sintetizat în pregătirea dosarului de instanță pentru beatificare. Eforturile pentru reluarea procesului canonic au fost sprijinite de elanul unor români entuziaști grupați în *Cenacul Ieremia Valahul*, căruia Elena Paraschivescu i-a închinat zelul și viața sa.

Ieremia Valahul n-a fost însă numai obiectul admirației celor din țara sa de adopțiune. El a intrat în conștiința conaționalilor lui redeschizând «cazul» prin stima a doi mari cărturari români ortodocși, G. Sion și N. Iorga, primul descoperind opera lui Francesco Severini în Italia și aducând-o în țară, al doilea omagiindu-i viața și activitatea, în 1915, la Academia Română, arătând între altele că el a rămas român curat până la sfârșitul vieții, atât de curat, încât nu a învățat cum se cade nici limba italiană, care pentru Români e foarte ușoară. Observa, pe cât putea, ritul Bisericii Românești și la Napoli, căci postea nu numai cele două posturi, ce le au și apusenii, al Crăciunului și al Paștilor, ci și postul Sfinților Apostoli și al Sfintei Mării (*Un sfânt român în Italia, în Analele Academiei Române, seria II, XXXVII, 1914-1915, pp.474 ș.u.; I. Bălan, Sfântul Ieremia Românul, în Revista Catholică, IV (1915), pp. 435-437*).

După anul 1915 se înmulțește numărul oamenilor de cultură care au început să-l cerceteze și să scrie despre înaintașul lor. Ei au găsit o simbolică solidaritate în jurul Venerabilului Ieremia, poate cel mai semnificativ miracol pe care l-a împlinit peste secole; el a legat eforturile Românilor, ortodocși și catolici, în paginile unei bibliografii militante pentru beatificare.

I. VEVERCA

AVATARURILE UNEI EDIȚII

Tăcerea cu care a fost primită ediția a doua din *Istoria literaturii de la origini până în prezent* de G. Călinescu contrastează surprinzător cu zgomotoasele apeluri de retipărire ale acestei cărți. Vocile specializate în a doua restituire a istoriei literare a lui G. Călinescu în forma din 1941 au amuțit brusc odată cu apariția *Ediției Nagard* care reproduce întocmai textul din 1941. Dezideratul principal a fost atins, punerea în circulație a ediției prime, și cu toate acestea gestul a rămas fără ecoul meritat. Călinescolatria din *Contemporanul* a lui Geo Bogza pentru care G. Călinescu era leu, os domnesc, geniu și celelalte, iar tabletele aceluiși «liturghia de vineri» se pare că n-a mai găsit în *România literară* resurse celebratorii pentru clipa cerută: apariția istoriei literare călinesciene în înfățișarea ei principes. Ediția Nagard este fotografia ediției Rosetti în sensul cel mai exact al cuvântului. Grație unor procedee tehnice moderne cartea de astăzi reproduce pe cea veche pagină cu pagină, capitol după capitol, fotografie după fotografie. Inițiatorul acestei restituirii impresionante, Iosif Constantin Drăgan, care face în *Precuvântare* elogiul genialului scriitor care a fost G. Călinescu, își explică gestul: «Deși face parte din cultura europeană, cultura românească nu e cunoscută așa cum trebuie în străinătate». Ediția este destinată din acest punct de vedere să umple un gol. «Cum principalul obiectiv al *Fundației Europene Drăgan* îl constituie apropierea între popoarele continentului nostru, prin mai buna cunoaștere a valorilor culturale naționale, am hotărât să retipărim întocmai în limba română (și apoi în alte limbi) ediția primară - Ediția Rosetti - a operei lui G. Călinescu, cu o addenda cuprinzând ulterioare adăogiri și revizuirii ale autorului».

Repunerea în circulație a istoriei literare călinesciene satisface o cerință veche și este totodată și un răspuns la disputa aspră asupra caracterului reeditării lui G. Călinescu. După prima ediție din 1941 a cărții, autorul ei a mai scos un compendiu în trei ediții din care s-a văzut intenția lui de a adânci și de a revizui scrierea primă. În *Națiunea* din 1947, G. Călinescu mărturisește că dorește să-și «refacă» istoria literară, scop în care-și reia cronica literară pentru a-și continua «percepția asupra producției contemporane». Mai târziu, în *Studii de istorie literară și folclor* criticul revine asupra unor scriitori analizați în istoria lui literară rescriind uneori capitole întregi. Ideea unei a doua ediții se impunea de la sine pentru cine a urmărit travaliul de critică și istorie literară al scriitorului după război. A-l îngheța pe G. Călinescu în stu-

diul ediției din 1941 este împotriva evidenței și a voinței chiar a autorului istoriei literare.

Totuși, această dublă fracționare s-a încercat. Ea a luat înfățișarea unei adulații extreme față de istoria literară ediția 1941, socotită quintesența geniului călinescian, operă imuabilă asupra căreia nici autorul n-ar mai avea voie a mai interveni. De aici cererea pe mai multe tonuri a acestei ediții 1941, deși capitolele ei revăzute apăruseră în diverse reviste ori culegeri. Lăsând la o parte pentru moment *Studii de istorie literară și folclor*, publicație specializată și de circulație restrânsă, este cazul să pomenim aici tipărirea în revista *Steaua* (1958-1959), trei numere la rând, a capitolului: *Scriitori progresiști între anii 1848 - 1859: D. Bolintineanu, Pantazi Ghica* și mai ales culegerile *I. Heliade Rădulescu* (în care mai intră Eufrosin Poteca, Gr. Peșoianu, C. Aristia), *Studii și cercetări de istorie literară* (dedicată mai multor scriitori mărunți ca Pantazi Ghica, G. Seulescu, G. Baronzi și alții), *Studii și comunicări* (capitolele despre Odobescu, Bolintineanu, Ghica). Tot Al. Piru publică G. Călinescu, *Literatura nouă* (Scrisul românesc, 1972), în care sunt fișe de lucru pentru istoria literară (articolul despre poezia lui Mihai Beniuc a fost introdus în compendiu).

Departate de a fi capriciul unor discipoli, ediția a doua a istoriei călinesciene este expresia directă a lui G. Călinescu probată de aceste numeroase pagini, revăzute, rescrise, puse la dispoziția publicului. Concretețea acestor dovezi, însumate în mai multe volume pipăibile, face cu atât mai de neînțeles campania pentru menținerea criticului și istoricului literar G. Călinescu în etapa din 1941. Altfel spus, această pornire apologetică ridică pe G. Călinescu împotriva lui G. Călinescu, apoteozând textul din 1941 în comparație cu oricare altul. Operația este lipsită de orice spirit critic: cine va compara, de pildă, vechiul capitol Al. Odobescu din istorie cu cel nou va conchide rapid în favoarea celui de al doilea.

Susținătorul necesității unei ediții revăzute conform revizuirii autorului și indicațiilor lui este Al. Piru, care a și pregătit de peste 10 ani o asemenea ediție. Cel de al doilea punct de vedere nu este emanația istoricilor literari, ci a scriitorilor, iar campionul lui prin afirmații tipărite este Geo Bogza. Ediția Nagard satisface acest al doilea deziderat și este cu atât mai surprinzător că după ce a fost reclamată cu înfocare pe toate tonurile, odată realizată reeditarea este trecută sub tăcere.

Noutatea Ediției Nagard care reproduce cu fidelitate Ediția Fundațiilor, stă în Addenda cărții care se întinde de la ultima pagină a ediției

Rosetti, 1051, până la pagina 1141 a Ediției Nagard. Textului de referință îi sunt anexate contribuțiile parțiale ale lui G. Călinescu publicate în *Studii de istorie literară și folclor*, ca «material documentar». Addenda preia cronologic, fără nici un comentariu, «materialele» din revista «Institutului G. Călinescu», cărora le adaugă câteva grupaje de fotografii din aceeași zestre documentară, o *Notă asupra ediției* și o *Tablă de materii* pentru mai lesnicioasa folosire a *Addendei*.

Ediția Nagard a istoriei literare călinesciene ne confruntă deci și cu aspecte ale ediției revizuite. Prima parte a *Addendei* conține simplu «material documentar». O scrisoare a lui Grigore Alexandrescu clarifică șederea la Focșani a poetului anulând știri vechi. Criticul consemnează descoperirea. Sunt descoperite rudele unor dispăruți și anchetarea lor procură date noi. Ele sunt trecute toate în aceste scurte note Urmașii lui Anton Pann scot la lumină și fotografia unui fiu care semăna isbitor cu tatăl său. «*Învățătura pentru istoricul literar este că foarte adesea scriitorii asupra cărora nu avem nici o dată biografică au rude, care din felurite motive păstrează mușenie. Ele trebuie căutate cu răbdare fiindcă pot procura material iconografic și scriptic*». Cercetarea are pentru G. Călinescu delicii balzaciene. Reconstituirea arborilor genealogici este una din plăcerile istoricului literar. În această fază, G. Călinescu face doar «cercetări», nu rescrie încă capitole din istoria lui literară. Excepție fac, după toate semnele, scurtele reconstituiri biografice la I. A. Bassarabescu și Emil Gârleanu, pe care le-am putea găsi fără schimbări în ediția nouă. De la pagina 983 intrăm în laboratorul ediției revizuite a istoriei literare. Textele despre Carol Ardeleanu, Gh. Asachi, Hortensia Papadat Bengescu, Cezar Bolliac, I. Dragoslav, I. Eliade Rădulescu și altele cuprind formulările și reformulările ultime, definitive ale istoriei literare. Îndeobște completările privesc mai ales biografiile, rareori, ca în cazul lui Slavici, ele se întind și asupra analizei literare, dar și atunci fără modificarea perspectivei și a judecății de valoare. Presupunerea că G. Călinescu și-ar fi revizuit judecățile și situațiile este infirmată de această *Addenda*. Ediția Nagard ne dă posibilitatea unei confruntări imediate și rezultatele ei ne arată că istoria literară a lui G. Călinescu câștigă în profunzime și precizie, dar nu se modifică în datele ei fundamentale caracteristice. Intervențiile apasă asupra unor aspecte existente în istorie: G. Călinescu era tras de policromia de epocă, de reconstituiri cu parfum local și mai ales în această direcție curg noile informații incluse în capitolele cărții. Multe biografii, inexistente în prima, sunt acum pentru prima oară parcurse cu documente satisfăcătoare.

Revizuirea nu ocupă apoi spațiul întregii istorii

literare. Ea este mai insistentă pentru secolul trecut, ignorând complet partea ultimă a cărții. Prevalează epocile în care documentul poate procura satisfacții reconstitutive. Ochiul scriitorului este fixat mai ales asupra perioadei de tranziție a societății românești în care fanariotizarea vieții sociale suportă asaltul vieții de tip occidental. Nu întâmplător multe revizuirii sunt în capitolul *Descoperirea Occidentului*. *Ion Budai Deleanu* suportă câteva reveniri, subcapitolul *Dinicu Goleacu* e completat copios anexându-i-se și o scurtă biografie a învățătorului Florian Aaron, același tratament avându-l și *Gh. Asachi*, *Comisul Vasile Pogor*, *Barbu Paris Mumuleanu*. La *Romanticii*, G. Călinescu revizuiește pe *Vasile Cârlova*, *Tudor Vladimirescu*, - din păcate după *A. Oțetea* -, *I. Eliade Rădulescu*, *Gr. Pleșoianu*, *Daniil Scavinschi*. Lui *Grigore Alexandrescu* îi dedică o monografie separată care nu intră în ediția revizuită a istoriei. *Mesianicii pozitivi*, *N. Bălcescu* și *Al. Russo* nu scapă fără câteva rețușări de biografie. Subcapitolele serios completate și revăzute sunt cele dedicate lui *C. Fața*, *C. Bălăcescu* și parțial *Colonelul Locusteanu*. Biografia lui *Anton Pann* l-a preocupat pe G. Călinescu și întoarcerea la el nu afectează cu nimic judecățile vechi de valoare. Schimbări neînsemnate sunt și la *Cilibi Moisi*, ca și alții. O formă nouă are întreg capitolul despre *D. Bolintineanu*, după care urmează un grup masiv de scriitori mărunți, cărora G. Călinescu le acordă o atenție specială. Sunt scriitorii *Patrioți și unioniști* de după 1840, fără de care epoca nu poate fi înțeleasă. *Cezar Bolliac*, *Ioan Catina*, *D. Dăscălescu*, *G. Săulescu*, *C. Caragiale*, *E. Vintehalder*, *D. Gusti*, *N. Istrati*, *Al. Pelimon*, *C. D. Aricescu* se bucură de veșmântul mai nou și mai larg al unor subcapitole redocumentate și răscoite. Este introdus și un nume nou: *Iorgu Caragiale*. De aceeași atenție se bucură poeții minori de după Alexandri: *Al. Sihleanu*, *Al. Depărățeanu*, *G. Crețeanu*, *M. Zamfirescu*, *N. Nicoleanu*, *I. C. Fundescu*, *N. T. Orășanu*, și după *N. Filimon*, care are parte de o monografie separată, *Gr. H. Granda*, *Pantazi Ghica*, *Ioan M. Bujoreanu*, *Matei Millo*. Este vorba de înlocuirea succintelor capitolașe din vechea carte cu altele noi, atent compuse și cu bibliografie bogată.

Tot aici se află și noul capitol închinat lui *Al. Odobescu*, superior portretistic celui vechi, una din capodoperele de istorie literară ale lui G. Călinescu. Centrul de greutate al revizuirii *Istoriei literaturii române de la origini până în prezent* îl dă indiscutabil sfârșitul secolului XIX și mai ales scriitorii de fundal. De aici înainte, în rare cazuri ne vom mai întâlni cu modificări atât de grupat substabile.

Ediția Nagard ne permite o confruntare pe toată întinderea istoriei literare și ceea ce s-ar

putea reproșa acestei Addenda este pasivitatea alcătuirii ei, absența aparatului critic. Materia este reprodusă în ordinea din revista de apariție și nu în ordinea din istoria lui G. Călinescu. Capitolul *Junimii* suportă și el prefaceri, dar mai ales de ordin documentar peste tot. Masive sunt intervențiile de ordin biografic la *Titu Maiorescu*, *Ion Creangă*, *I. L. Caragiale* și *Ioan Slavici*, la care însă sunt și câteva pagini de rescriere a analizei literare. Dintre junimiștii mărunți doar *D. Petrino*, *Miron Pompiliu*, *I. Caragiani*, *N. Gane* au parte de mici rectificări și completări documentare. Masiv este transportul documentar asupra vieții și strămoșilor lui *Alexandru Macedonski*. Complet este rescris capitolul despre *Bonifaciu Florescu*. Celelalte intervenții (*Duiliu Zamfirescu*, *N. Petrașcu*, *Grana* etc.) sunt fără importanță. Tot din nou sunt rescrise micile capitole dedicate *Sofiei Nădejde* și lui *Anton Bacalbașa*. La *C. Dobrogeanu Gherea* «revizuirile» privesc exclusiv biografia și trecător opera, fără modificarea judecăților anterioare. Presupunem o nouă biografie la *I. A. Bassarabescu*, ca și la *Emil Gârleanu*. Paginile despre *C. Sandu Aldea* sunt noi și oferă o situație mai aplicată a scriitorului fără a înlătura concluziile vechi. Din păcate, această Addenda nu spune nimic despre revenirea asupra capitolului *I. Agârbiceanu* nedrept de rezumativ. Marile secțiuni *Îndrămări spre clasicism* și *Teoria specificului național* fac loc unor rescrieri mai ample, fără să atingă proporțiile celor dinainte. *P. Cerna*, *Oreste* și mai ales *Al. Davilla* au texte noi. Modificări sunt și la *Sanielevici*, *Mihail Dargomirescu*, *George Diamany*, fără întindere și fără importanță pentru fizionomia veche. Se accentuează importanța lui *Al. Davilla*. Rectificări și adaosuri sunt și la scriitorii din grupul *Vieții românești*, cele mai importante la *Gala Galaction*, fără a infirma spiritul vechiului capitol, la *Gheorghe Topârceanu*, *Alice Călugăru*, altele privitoare la *Izabela Sadoveanu*, *Constanța Marino-Moscu*, *Spiridon Popescu*, *Radu Rosetti* fiind minore. Înșirăm fără indicare de capitole numele scriitorilor asupra cărora G. Călinescu a revenit fără a produce mutații: *Ștefan Petică*, *D. Anghel*, *Caton Theodorian*, *N. N. Beldiceanu*, *I. Dragoslav*, *Hortensia Papadat Bengescu*, *Carol Ardeleanu*, *Cezar Petrescu*, *C. Stere*.

Dacă facem un bilanț, vom observa că au prioritate scriitorii mărunți, cei de linia a doua, iar că atunci când G. Călinescu se întoarce către cei care fac coloana vertebrală a literaturii române revizuirile sunt aproape exclusiv de ordin biografic. Autorul și-a respectat vechiul tablou, dar a ținut să accentueze în câteva puncte liniile și culorile. Ediția Nagard aduce în acest sens limpeziri indiscutabile.

Spaima profană a celor care au văzut în aceste adăugiri macularea unui mare monument literar

POESIILE

VEKI ȘI NOUE

ale D-lui

DIMITRIE BOLINTINEANU

Edate sub îngrijirea D. G. Sion.

— 000 —
BUCUREȘTI.
TIPOGRAFIA BISERICESCUA DIN ST. MITROPOLIF
1855.

Poesiile vechi și nouă ale lui D. Bolintineanu, 1855. Titlu interior.

este, ca orice reacție neavertizată, lipsită de consistență. Meritul Ediției Nagard, care restituie integral textul din 1941, este deci cu atât mai mare: ea demonstrează practic prin tipărirea Addendei necesitatea unei a doua ediții a *Istoriei literaturii române de la origini până în prezent* după versiunea pregătită de G. Călinescu și predată de Al. P. Piru Editurii Minerva. Pasivitatea cu care a fost tipărită această Addenda, lipsa de aparat critic întovărășitor face cu atât mai indispensabilă restituirea unui text în care intervențiile lui G. Călinescu să fie așezate în țesătura organică a cărții.

Eveniment editorial de primă mărime, Ediția Nagard a *Istoriei literaturii române de la origini până în prezent* de G. Călinescu, care restituie cititorului una din marile cărți ale literaturii române, face vizibilă oricui nevoia de a oferi aceluiași cititori ediția a doua a acestui text revizuit cu mîgală ani de-a rândul de chiar G. Călinescu.

M. UNGHEANU

OPERE COMPLETE DE MIHAI EMINESCU

Vol. XIV

Într-un context editorial de o rodnicie neobișnuită în care au apărut spectaculoasa ediție a *Istoriei literaturii române de la origini până în prezent* de G. Călinescu, *Istoria literaturii române vechi* de N. Cartoian, *Getica* de Vasile Pârvan, volumul I al seriei de *Opere* Lucian Blaga, volumul 33 al seriei Argezi, ca să ne oprim numai la câteva creații editate în ultimul an, iată că veriga absolută a acestui lanț avea s-o constituie *Opere*, volumul XIV, de Eminescu, tipărit recent de către Editura Academiei Române. Cartea are, înainte de toate, meritul de a ne oferi noi certitudini în privința disponibilităților marelui nostru poet național de a se confrunța pe multiple planuri cu pulsația gândirii și căutările științifice din epoca sa. La o vârstă când ispitele facile mai fac cu ochiul, deturnând în gratuit energii spirituale uriașe, Eminescu, stăpân pe condeiul și viziunile sale, însetat de cunoaștere, se străduia tenace și exemplar să-și structureze o viziune proprie asupra lumii. Rareori în istoria spiritului întâlnim asemenea modele de exaltare vizionară și migală benedictină, voință ciclopică de pătrundere a nepătrunsului, putere de concentrare și meditație filosofică. Poetul «nepereche» al graiului românesc a înțeles ca nimeni altul că aventura lirică, oricât ar fi stăpânită de har are nevoie de suportul gigantic al gândirii, al unei gândiri aplecate cât mai profund asupra existenței, asupra realului, asupra istoriei neamului.

Traducerile cuprinse în volumul XIV demonstrează nu nevoia juvenilă a unei erudiții în sine, ci voința de cuprindere sistematică a unor cunoștințe esențiale, a unor elemente cheie în descifrarea vieții și adevărilor existenței. Cititor de limbă și conștiință națională, Eminescu ne dezvăluie în aceste traduceri probe emoționante ale eforturilor sale de a împământenii într-o expresie înalt poetică, vibrant lapidară, cu o plastică de o prospețime încă vie și foarte diversă, stiluri

de gândire proprii istoriei, filosofiei, cosmologiei, teatrologiei, lingvisticii, științelor naturii.

Curiozitatea faustică a tânărului Eminescu - ne lasă să întrevădem diversitatea acestor texte - întrece obișnuitul. Poetul traduce fragmente fundamentale din *Istoria Românilor* a lui Eudoxiu de Hurmuzachi, elemente de bază din *Critica rațiunii pure* de Immanuel Kant, manualul de limbă paleoslavă al lui August Leskien, copiază, pentru eventualitatea înțelegerii directe a gândirii filosofice hinduse, *Gramatica și Glosarul limbii sanscrite* de Bopp, traduce de asemenea celebrul tratat al lui Röttscher, *Arta reprezentării dramatice dezvoltată științific și în legătura ei organică*.

Relevând încă o fațetă a laboratorului creației eminesciene, această ediție, riguros alcătuită, oferă cititorului, ca și scriitorului contemporan, bucuria unor confruntări nesfârșite cu titanismul poetului nostru.

VASILE NICOLESCU

SEMNAL CARTE

MONOGRAFIE I. MICU-KLEIN

Dintre monografiile tipărite în ultimul timp în România, semnalăm pe cea despre *Ion-Inocenețiu Micu-Klein* de C. Albu. Luminatul prelat al Românilor din Transilvania secolului al XVIII-lea și-a pus toate puterile cugetului și autoritatea științei sale, a rangului înalt, pentru drepturile națiunii române, greu oprimată în Imperiul austriac de națiunile privilegiate (Unguri, Sași, Secui).

Figura eroică a lui Inocențiu Micu a fost evocată de mai mulți cercetători literari și de istorici, chiar dacă nu ne-a rămas de la el o operă propriu-zisă. Viața și luptele lui stau însă mărturie a unui mare spirit vizionar, o conștiință înaltă a dreptății între popoare, a drepturilor naturale la viață și libertate pentru toate popoarele, apărător al demnității și autonomiei Românilor ardeleni, pornind de la argumentele imbatabile ale continuității, vechimii și numărului Românilor.

FOLCLOR AROMÂN

În Editura Minerva a apărut volumul de *Folclor aromân grămostean* de Nicolae Gh. Caraiani și Nicolae Saramandu, care demonstrează convingător că și în prezent creația populară a Aromânilor este vie, bogată, iar dialectul își dovedește din plin vigoarea și dârzenia în a supraviețui.

Volumul cuprinde ghicitori, proverbe, blesteme, expresii și o amplă prezentare a obiceiurilor Aromânilor grămoșteni legate de cele mai importante momente ale vieții: nașterea, căsătoria, moartea.

Deși materialul a fost cules de la un singur grup - grămoștenii-, el circulă, în cea mai mare parte, sub diverse variante, la toți Aromânii. Dealtfel, împărțirea în grupuri este de dată relativ recentă, fiind determinată de răspândirea Aromânilor în toată peninsula Balcanică și de dispersarea lor în statele naționale constituite în epoca modernă. Dialectul aromân prezintă o unitate puternică, indiferent de grupuri și spații geografice.

ADAMEȘTEANU ÎN ROMÂNEȘTE

Editura Științifică și enciclopedică de la București a publicat, în limba română, lucrarea *Civilizații antice din Italia meridională* de cunoscutul arheolog Prof. Dinu Adameșteanu.

Descoperirile făcute de D. Sa în Basilicata reprezintă o cotitură în cercetarea acelei regiuni și chiar a întregii lumi grecești de odinioară.

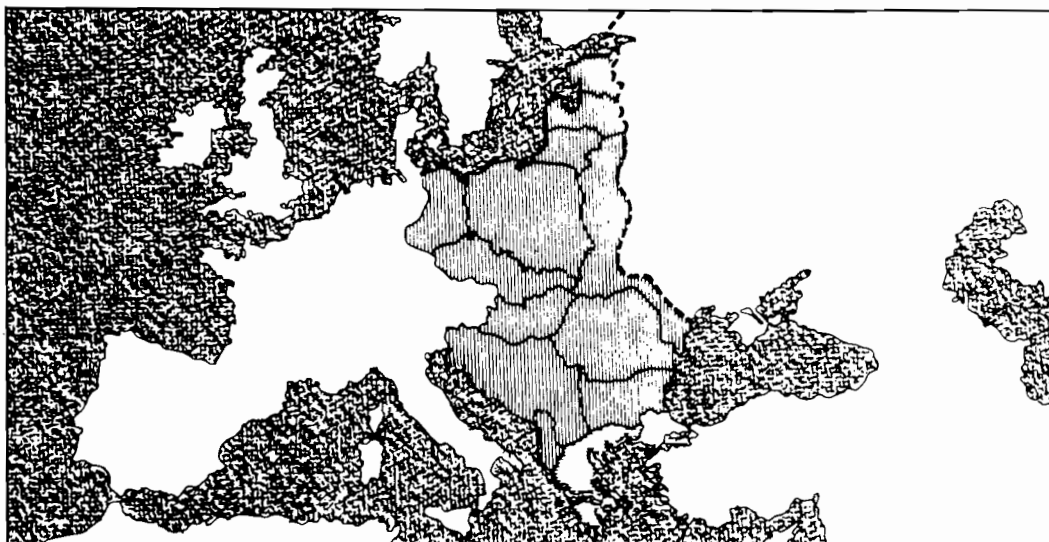
Emil Condurachi consideră că lucrarea este sinteza unor noi metode de cercetare și a unei noi viziuni istorice a lumii coloniale grecești atât în relațiile sale cu metropolele elenice, cât și cu lumea indigenă în mijlocul căreia coloniștii au întemeiat centre urbane, determinând schimbări în toate aspectele vieții populațiilor din Italia Meridională. Pe lângă precizia matematică a cercetărilor pe care le întreprinde, Dinu Adameșteanu, elev al Universității din București și al Școlii de arheologie de la Roma, a introdus în problematica cercetărilor sale și istoria raporturilor care s-au stabilit între populația greacă de pe țărmurile Italiei și Siciliei și populațiile indigene a căror evoluție și cultură proprie au făcut progrese în bună măsură și datorită acestui contact.

TRANSILVANIA

an answer to U.S. senator Moynihan and to John Lukacs and all other hungarians revisionists

este titlul lucrării semnate de Traian Golea și publicată în colecția «Romanian Studies» (U.S.A. 1982).

Scrisă pe bază de documente și de mărturii directe, opera aceasta înțelege să dea o informație eficientă și obiectivă despre Transilvania, în contextul determinat de propaganda revizionistă ce se verifică de câțiva ani în U.S.A. Capitolul central privind aspecte ale relațiilor româno-ungurești introduce pe cititor în problemă și-i arată clar că Transilvania este dintotdeauna a Românilor, cei mai vechi locuitori ai săi. Anexele, ce măresc valoarea documentară a lucrării, subliniază comportamentul inuman pe care l-au avut Ungurii în Transilvania în perioada ocupării acestui pământ românesc în urma dictatului de la Viena din august 1940.

Moscova, 9 Octombrie 1944

“Momentul era potrivit pentru a trata, așa că am spus: “Să aranjăm treburile noastre în Balcani. Armatele voastre sunt în România și în Bulgaria. Noi avem acolo interese, misiuni, agenți. Între noi nu trebuie să existe neînțelegeri pentru lucruri mărunte.

Cât privește Anglia și Rusia, ați fi de acord - l-am întrebat pe Stalin - ca voi să aveți o dominație de 90% asupra României, noi să avem 90% în Grecia și “fifty-fifty” cu voi în Jugoslavia?” În timp ce se traduceau cele de mai sus, am scris pe o jumătate de foaie de hârtie:

România: Rusia ia 90%; ceilalți iau 10%

Grecia: Marea Britanie (de acord cu Statele Unite) ia 90%; Rusia ia 10%

Jugoslavia și Ungaria: 50% - 50%

Bulgaria: Rusia ia 75%; ceilalți 25%.

Winston Churchill

“Cel de al doilea război mondial”

- Memorii -

<i>Drama Ardealului din 1940</i>	1
<i>Tabel nominal cu Români masacrați de hortiști</i>	2
<i>Octav Barbu, Mesaj</i>	3
<i>J. C. Drăgan, Statele daco getice</i>	5
<i>Ion Coja, Maghiarii sunt persecutați în România?</i>	6
<i>I. Veverca, Ieremia Valahul</i>	8
<i>M. Ungheanu, Avatarurile unei ediții</i>	15
<i>V. Nicolescu, Opere complete de Eminescu, vol. XIV</i>	18
<i>Semnal cărți</i>	19